

Filimon - Comentarii W. McDonald

Pavel se prezintă aici ca deținut, iar nu ca apostol. Desigur putea să apeleze la autoritatea sa, dar aici preferă să pledeze de pe poziția unui dezavantajat, aflat în împrejurări aparent umile. Totuși apostolul face ca acel loc umil să strălucească de gloria cerului. El este deținut al lui Cristos Isus. Nici o clipă apostolul nu-și permite să se vâiete ca deținut al Romei! El privește dincolo de împărat, văzându-L pe Regele regilor. Pe când scria aceste rânduri îl avea alături pe Timotei, drept care îl menționează și pe el, fără ca aceasta să însemne deloc că scrisoarea ar fi și a acestuia.

Principalul destinatar al scrisorii este Filimon, care înseamnă „preaiubit”, nume ce concordă cu natura acestui om, pe care Pavel îl descrie cu cuvintele: preaiubitul Filimon, împreună lucrător cu noi.

Întrucât Apfia este nume feminin, majoritatea cărturarilor presupun că este vorba despre soția lui Filimon. Faptul că scrisoarea îi este adresată în parte ei e de natură să ne atragă atenția că creștinismul elevează statutul femeii (dacă cineva compară statutul femeilor creștine cu cel al femeilor păgâne sau musulmane, va fi nevoit să admită că adevăratul „Liberator al femeilor” este Domnul Isus Cristos). Mai târziu vom vedea cum este elevat și statutul sclavilor.

Imaginația celor cucernici i-a făcut pe mulți să creadă că Arhip a fost fiul lui Filimon, fapt de care nu putem fi siguri. Tot ce știm este că era deplin angajat în lupta creștină. Pavel îl cinstește cu cuvintele: împreună ostaș cu noi. Ni-l putem imagina pe acest ucenic dedicat al Domnului Isus, plin de râvnă sfântă pentru lucrare. În epistola către Coloseni, Pavel îl evidențiază ca unul vrednic de multă atenție: „Și spuneți lui Arhip: «la seama bine la slujba pe care ai primit-o în Domnul, ca s-o împlinești»” (Coloseni 4:17).

Dacă Filimon, Apfia și Arhip ne transmit imaginea unei familii creștine, sintagma: biserica din casa ta ne înfățișează tabloul unei biserici nou-testamentale. Reiese cu destulă claritate din textul acesta că în casa lui Filimon era o adunare, în care se strâneau credincioșii din partea locului. Acolo se adunau ei la închinăciune, rugăciune și studiul Bibliei. De acolo plecau ei, ducând mărturia lui Cristos unei lumi nedispusă să primească mesajul lor, dar neputând să-l dea uitării. În strângerea lor laolaltă în casa lui Filimon, creștinii erau cu toții una în Cristos Isus. Bogați și săraci, bărbați și femei, stăpâni și sclavi - toți erau acolo membri cu drepturi depline ai familiei lui Dumnezeu. De îndată ce reveneau în lumea cotidiană, reapăreau distincțiile sociale. Dar la Cina Domnului, de pildă, ei se aflau cu toții pe treapta comună de preoți sfinți. Filimon nu avea nici o ascendență asupra lui Onisim.

Salutul caracteristic al lui Pavel pare să însumeze tot ce putea să le dorească el ca fiind mai de preț pentru cei iubiți de el.

Harul cuprinde toate favoarea nemeritată pe care o revărsă Dumnezeu peste copiii Săi.

Pacea din acest context este seninătatea și echilibrul spiritual care statornicesc viața celor aflați în școala harului Său.

Ambele binecuvântări vin de la Dumnezeu Tatăl nostru și Domnul Isus Cristos - fapt plin de înțeles, căci prin asta se înțelege că Domnul Isus este egal cu Dumnezeu Tatăl în revărsare a harului și a păcii peste noi. Ar fi o blasfemie să l se acorde lui Cristos o atare onoare, dacă n-ar fi într-adevăr Dumnezeu pe deplin.

Ori de câte ori se ruga Pavel pentru Filimon, îi mulțumea lui Dumnezeu pentru acest frate nobil. Avem toate motivele să credem că acest om era un exemplu strălucit al harului lui Dumnezeu - o persoană pe care ți-ai dori-o ca prieten și frate. Unii comentatori susțin că aici Pavel recurge la diplomație, pentru a „înmuia” inima lui Filimon și a-l determina să-l primească înapoi pe Onisim. Dar asta ar însemna să-i atribuim apostolului motive nedemne și să umbrim textul inspirat. Pavel nu ar fi spus aceste cuvinte de la începutul scrisorii, dacă nu ar fi crezut sincer în ele.

Două au fost calitățile caracterului lui Filimon care i-au produs o mare bucurie lui Pavel: dragostea lui și credința pe care o avea față de Domnul Isus și față de toți sfinții. Credința lui în Cristos demonstrează că el posedă rădăcina vieții divine iar dragostea sa față de toți sfinții demonstrează că posedă și roadă credinței, credința lui fiind deci productivă.

La Efeseni 1:15,16 și Coloseni 1:3,4 Pavel a exprimat mulțumiri similare pentru sfinții cărora le-au fost adresate scrisorile respective. Dar în acele locuri el a așezat credința înaintea dragostei. Aici iubirea este plasată înaintea credinței. Care să fie explicația? Maclaren ne oferă răspunsul: „Topica de aici este topica analizei, care porcede de la manifestare la cauză. Topica din pasajele paralele este topica producției, ce urcă de la rădăcină la floare.”

Mai avem o altă trăsătură interesantă legată de aranjamentul folosit de Pavel aici. El împarte sintagma: „Dragostei către toți sfinții” prin inserarea cuvintelor: credința... față de Domnul Isus după dragoste. Am putea reda textul astfel: „dragoste (și credință... față de Domnul Isus) față de toți sfinții.”

Obiectul credinței este Domnul Isus.

Obiectul dragostei îl constituie sfinții.

Dar Pavel înglobează propoziția referitoare la credință în cea referitoare la dragoste, ca și când ar dori să-l atenționeze pe Filimon că va avea în curând prilejul special de a manifesta realitatea credinței sale arătându-i dragoste sclavului Onisim. Astfel se pune un accent deosebit asupra cuvântului toți - toți sfinții.

Cele două versete precedente au exprimat mulțumiile lui Pavel pentru Filimon. Versetul 6 dezvoltă natura rugăciunii apostolului pentru el.

Împărtășirea credinței tale înseamnă bunătatea de ordin practic pe care Filimon o demonstrează față de alții. Putem împărtăși credința noastră nu numai prin predicarea lui Cristos, ci și prin hrănirea săracilor, îmbrăcarea celor lipsiți de îmbrăcăminte, alinarea suferințelor celor îndurerăți - și, bineînțeles, prin iertarea unui sclav transfigurat. Pavel s-a rugat apoi ca viața de bunăvoință a lui Filimon să-l conducă la recunoașterea faptului că toate faptele sale bune decurg din Cristos Isus. Este o extraordinară putere și influență în viața acelei persoane în care se manifestă dragostea lui Dumnezeu. Una este să citești despre dragoste în cărți, și alta este să vezi Cuvântul întrupat în viața unui om!

Vestea despre generozitatea ieșită din comun a lui Filimon și dragostea sa jertfitoare de sine s-a răspândit de la Colose până la Roma, aducând mare bucurie (sau mulțumire, text marginal NKJV - majoritatea manuscriselor redau versetul astfel: mulțumiri - chariri - pentru bucurie - charan) și mângâiere acestui deținut al lui Cristos. Pavel considerase drept un mare privilegiu posibilitatea de a-l aduce pe Filimon la Domnul, dar acum cu cât mai mare este răsplata de a auzi că acest copil al său în credință propășea pe calea Domnului! Ce mare asigurare a fost să știe că inimile sfinților erau înviorate de fratele acesta preaiubit și în special de dragostea lui! Acțiunile noastre au o puternică înrăurire asupra altora. Nu vom fi în stare să ne dăm seama de capacitatea noastră de a-i influența pe alții. Suntem înzestrați cu potențial nelimitat de a face bine sau rău celor din jurul nostru.

Acum Pavel abordează scopul primordial care l-a determinat să redacteze această scrisoare: necesitatea de a mijloci pentru Onisim. Să vedem însă cum abordează Pavel acest subiect delicat: Ca apostol ar fi putut foarte bine să-i spună lui Filimon: „Fratele meu, ca credincios ai datoria de a-l ierta și reprimi pe acest fugar, drept care te rog să faci întocmai.” Pavel i-ar fi putut porunci să facă acest lucru și negreșit Filimon s-ar fi conformat. Dar în cazul acesta biruința nu ar fi fost deplină.

Dacă apostolul nu i-ar fi cucerit inima lui Filimon, Onisim ar fi fost primit rece. Numai ascultarea motivată de dragoste era în măsură să facă statutul de sclav suportabil pentru Onisim. Poate că pe când scria aceste cuvinte, Pavel se va fi gândit la cuvintele Mântuitorului: „Dacă Mă iubești, păzește poruncile Mele” (Ioan 14:15). Și astfel în numele dragostei el a preferat să facă o rugămintă, mai degrabă decât să poruncească. Avea să se întindă dragostea lui Filimon până peste mări, unde un ambasador bătrân (termenii din greacă pentru „vârstnic” (presbutes) și ambasador (presbeutes) sunt atât de similari încât Bentley crede că Pavel a scris în original „ambasador”. Dar manuscrisele tradiționale sunt total contra acestei speculații, oricât de bine s-ar potrivi cu contextul) al lui Cristos era legat ca deținut pentru Domnul Isus? Avea să fie el mișcat de cele două considerente: anume că Pavel era bătrân și de pe acum și pus în lanțuri pentru Cristos? Nu știm precis ce vârstă avea apostolul la acea dată, dar se crede că avea între cincizeci și trei și șizeci și trei de ani. Poate asta nu ni s-ar părea o vârstă prea înaintată în vremea noastră, dar se prea poate ca Pavel să fi îmbătrânit prematur datorită faptului că s-a consumat în slujba lui Cristos. Și acum el era deținut pentru Isus Cristos. El nu urmărește să stoarcă lacrimi când face această afirmație, ci nădăjduiește că Filimon va lua în calcul acești factori când va lua decizia sa.

În textul original al acestui verset, numele Onisim este așezat la capătul frazei: „Apelez la tine, cu privire la un fiu al meu, pe care l-am născut în lanțurile mele - pentru Onisim.” așa încât, până să ajungă Filimon să citească numele sclavului său fugar, inima să i se înmoaie. Imaginați-vă surpriza lui Filimon când a aflat că „ticălosul” de sclav a fost convertit și, pe deasupra, a fost condus la Cristos de nimeni altul decât de Pavel, deținutul!

Una din desfășurările ascunse ale vieții de credință este de a vedea cum Dumnezeu lucrează în căi minunate și miraculoase, descoperindu-Se în împrejurări care converg toate spre un deznodământ avut de El în vedere, ce nu poate fi explicat nicidecum drept o simplă coincidență sau întâmplare. Mai întâi, Pavel l-a condus pe Filimon la Domnul. Apoi apostolul a fost arestat și dus la Roma pentru a fi judecat. După aceea sclavul lui Filimon a fugit, ajungând la Roma. Acolo nu știu cum se face că s-a întâlnit cu Pavel și a fost convertit. Stăpân și sclav au fost deopotrivă născuți din nou, prin intermediul aceluiași predicator, dar în locuri cu totul separate și în împrejurări total diferite. Să fi fost asta o simplă coincidență?

Numele Onisim înseamnă folositor. Dar când a fugit de la el, Filimon a fost poate ispitit să-l numească un tâlhar netrebnic. Pavel spune, de fapt. „Da, ți-a fost nefolositor în ce te privește pe tine, dar acum este folositor ție și mie.” Sclavul care se întorcea la Filimon era mai bun decât cel ce fugise. S-a spus că în epoca Noului Testament sclavii creștini se vindeau pe piață cu un preț mai bun decât alții. Tot așa ar trebui să fie și în ziua de astăzi, când salariații creștini trebuie să fie mai valoroși decât colegii lor necredincioși.

Atitudinea Noului Testament față de sclavie răzbate limpede din această epistolă. Observăm că Pavel nu condamnă și nu interzice sclavia. Ba mai mult: îl trimite pe Onisim înapoi la stăpânul lui. Dar abuzurile legate de sclavie sunt condamnate și interzise de la un capăt la altul al Noului Testament, după cum arată și Maclaren:

„Noul Testament nu se amestecă direct în nici un angrenaj politic sau social, ci expune principiile care sunt în măsură să afecteze profund aceste domenii, lăsând ca ele să penetreze adânc mințile oamenilor. Revoluția desfășurată prin recurgerea la forță nu este recomandată de Biblie ca metodă de corectare a relelor din cadrul societății. Cauza inumanității omului stă în propria sa natură decăzută. Evanghelia atacă mai degrabă cauza care stă la rădăcina acestor rele, oferind o nouă creație în Cristos Isus.”

Se poate presupune că un sclav care are un stăpân omenos o duce mai bine decât dacă ar fi independent. Acest lucru e valabil, printre altele, în cazul credincioșilor care sunt robi ai Domnului Isus. Cei care sunt sclavii Săi se bucură de cea mai adevărată formă de libertate. Trimițându-l pe Onisim înapoi la Filimon, Pavel nu comitea nici o nedreptate față de acest sclav. Atât stăpânul, cât și sclavul erau credincioși. Filimon era obligat să-l trateze cu bunătate creștină. Iar din partea lui Onisim se aștepta să-l slujească pe Filimon cu credincioșie creștină. Profunda afecțiune a apostolului pentru Onisim este exprimată în cuvintele: Trimițându-l... trimit inima mea. Pavel se simțea ca și când se despărțea de el însuși.

Să băgăm bine de seamă cât de subliniat este aici principiul restituției. Acum, după ce Onisim a fost mântuit, mai era oare nevoie ca el să restituie lucrurile luate de la stăpânul său? Răspunsul este: „Fără îndoială că da”. Mântuirea elimină pedeapsa și puterea păcatului, dar nu anulează datoriile. Creștinul născut din nou are datoria de a plăti toate conturile neachitate și de a îndrepta toate greșelile, în măsura în care acest lucru este posibil omenește. Onisim era obligat să revină în slujba stăpânului său și să ramburseze orice sume de bani pe care le va fi furat.

Din punctul său de vedere personal, apostolului i-ar fi convenit să-l țină pe Onisim la el la Roma, unde sclavul, de acum convertit, ar fi putut face o mulțime de lucruri pentru Pavel, în timp ce el era înțemnițat pentru evanghelie. În același timp asta i-ar fi dat prilejul lui Filimon să-l slujească pe apostol - punându-i la dispoziție un asistent. Singurul neajuns în toate acestea ar fi fost faptul că s-ar fi făcut fără știrea sau permisiunea lui Filimon.

Dar Pavel nu voia să-l oblige pe stăpânul sclavului să facă un gest de mărinimie, reținându-l pe Onisim la Roma. El nu voia să facă nimic în legătură cu Onisim fără consimțământul lui Filimon. Asta pentru că bunătatea nu-și poate permite să-și știrbească frumusețea printr-un act de constrângere, mai degrabă decât printr-unul de bunăvoie.

Este un semn de maturitate spirituală când cineva poate să privească dincolo de împrejurările vitrege ale momentului, văzând cum Dumnezeu lucrează ca toate lucrurile să fie spre binele celor care îl iubesc (Romani 8:28). Când Onisim a fugit, poate că Filimon a fost cuprins de amărăciune și de sentimentul pierderii financiare, neștiind dacă îl va mai vedea vreodată. Acum Pavel urmează traseul curcubeului, care trece prin nori întunecați. Onisim a fost o vreme pierdut pentru familia din Colose, pentru ca apoi să-l poată avea pe veci. Aceasta ar trebui să fie mângâierea creștinilor care își pierd rude sau prieteni apropiați când aceștia decedează. Despărțirile sunt doar pentru puțină vreme, în timp ce revederea cu cei dragi va fi eternă.

Nu numai că Filimon îl reprimează pe Onisim, ci îl primea în condiții mult mai bune decât ar fi putut spera mai înainte, căci de acum între ei nu va mai domni doar relația obișnuită stăpân-sclav. Onisim era acum mai mult decât un sclav; era un frate preaiubit în Domnul. De acum înainte mobilul fricii va fi înlocuit cu cel al iubirii. Pavel deja se bucurase de părtășia de frate preaiubit a lui Onisim, cât acesta a stat la Roma, dar acum apostolul urma să se despartă de el. Numai că pierderea apostolului avea să fie câștigul lui Filimon. De acum îl va cunoaște pe Onisim ca frate atât în trup, cât și în Domnul. Fostul sclav va justifica încrederea acordată de Pavel, atât în trup, adică prin slujirea sa devotată în mod fizic, cât și în Domnul, adică prin părtășia sa ca frate de credință.

Cererea apostolului este izbitoare, atât prin îndrăzneala ei, cât și prin tandrețea ce o marchează. Pavel îi cere lui Filimon să-l primească pe Onisim ca și cum l-ar primi chiar pe apostol, spunând: „Prin urmare, dacă mă consideri partener, primește-l cum m-ai primi pe mine.” Cuvintele ne amintesc de afirmațiile Mântuitorului: „Cine vă primește pe voi Mă primește pe Mine; și cine Mă primește pe Mine îl primește pe Cel care M-a trimis pe Mine (Matei 10:40) și „în măsura în care ați făcut-o unuia dintre cei mai mici din acești frați ai Mei, Mi-e mi-ați făcut-o” (Matei 25:40). De asemenea ne amintesc că Dumnezeu ne-a acceptat în Persoana Fiului Său, și că suntem la fel de aproape și la fel de dragi lui Dumnezeu cum este Cristos.

Dacă Filimon îl considera pe Pavel partener, deci unul cu care avea părtășie, atunci apostolul îl va ruga să-l primească pe Onisim pe aceeași bază. Asta nu înseamnă că Onisim trebuia tratat la nesfârșit ca oaspete în familie, fără nici o obligație de a munci. Nicidecum, ci el va continua să fie slujitor în casă, dar ca unul care aparținea lui Cristos, fiind prin urmare un frate de credință.

Apostolul nu spune că Onisim a furat ceva de la Filimon, dar versetul lasă să se înțeleagă că așa au stat lucrurile. Negreșit hoția era unul din păcatele de căpetenie ale sclavilor. Pavel este dispus să accepte responsabilitatea pentru orice pierdere suferită de Filimon. El recunoaște că trebuie să se facă restituție. Convertirea lui Onisim nu a anulat datoriile sale față de acest om. Prin urmare, Pavel îi spune lui Filimon să le treacă în contul său.

Nu putem citi aceste cuvinte fără să ne aducem aminte de enorma datorie în care ne-am înglodat ca păcătoși și de faptul că toată această datorie a fost trecută în contul Domnului Isus la Calvar. El a plătit datoria în întregime când a murit în locul nostru, ca înlocuitor al nostru. De asemenea ni se amintește aici de misiunea de Avocat al nostru pe care o desfășoară Cristos. Când Satan, pârâșul fraților, aduce învinuiri împotriva noastră pentru relele pe care le-am comis, binecuvântatul nostru Domn spune, de fapt: „Trece-le în contul Meu.” Doctrina împăcării este minunat ilustrată în această carte. Onisim fusese înstrăinat de Filimon datorită faptelor rele pe care le-a comis. Prin misiunea lui Pavel (avem toate motivele să credem că el a fost implicat) s-au îndepărtat distanța și „dușmănia”. Sclavul a fost împăcat cu stăpânul său. Tot așa și noi eram înstrăinați de Dumnezeu din pricina păcatului nostru. Dar prin moartea și învierea lui Cristos, cauza vrăjmășiei a fost îndepărtată iar credincioșii sunt acum împăcați cu Dumnezeu.

În mod obișnuit, Pavel își dicta scrisorile altei persoane, scriind doar ultimele rânduri cu mâna lui. Nu putem ști dacă a scris toată scrisoarea aceasta cu mâna lui, dar în acest punct, cel puțin, el a luat în mână pana și, în stilul caracteristic, s-a angajat să plătească toate datoriile făcute de Onisim. Și era pregătit să facă acest lucru în pofida faptului că Filimon îi datora foarte mult, căci Pavel a fost cel care l-a condus la Cristos. Astfel, prin prisma instrumentului uman, Filimon îi era dator apostolului pentru viața sa spirituală. Dar Pavel nu avea de gând să insiste să i se ramburseze această datorie.

Adresându-se lui Filimon cu termenul de frate, bătrânul Pavel nu cere decât un folos în Domnul, decât o înviore în Cristos. El pledează să i se facă lui Onisim o primire caldă, să fie iertat și repus în locul său de slujire în cadrul familiei - de-acum nu ca sclav, ci ca frate în familia lui Dumnezeu.

Apostolul avea toată încrederea că Filimon va face chiar mai mult decât i s-a cerut, căci el însuși fusese iertat, fără plată, de Cristos. La rândul său, Filimon nu se va lăsa mai prejos, în tratamentul aplicat lui Onisim. Așadar avem aici o ilustrație vie a textului de la Efeseni 4:32: „Și fiți buni unii cu alții, miloși și iertați-vă unul pe altul, cum v-a iertat și Dumnezeu pe voi în Cristos.”

Dar cum avea să știe Pavel ce tratament îi va fi aplicat Filimon lui Onisim? El spera să poată vizita Colose și să tragă la casa lui Filimon. De asemenea, se aștepta să fie eliberat de autoritățile civile, ca răspuns la rugăciunile creștinilor. Prin urmare îl roagă pe Filimon să-i pregătească o cameră de oaspeți. Poate că aceasta va fi fost una din primele îndatoriri trasate lui Onisim: „Pregătește camera de oaspeți pentru fratele Pavel.” Nu știm dacă Pavel a reușit să vină, în cele din urmă, la Colose. Nu putem decât să presupunem că rugămintea i-a fost ascultată și că odaia de oaspeți i-a fost pregătită, membrii acestei familii fiind dornici să-l vadă și având inimile unite cu el în dragoste.

Epafraas a fost probabil cel care a sădit adunarea de la Colose (Coloseni 1:7,8; Coloseni 4:12,13). Fiind acum închis împreună cu Pavel la Roma, el i se alătură, transmițându-i lui Filimon propriile sale salutări.

În această perioadă se aflau împreună cu Pavel și Marcu, Aristarh, Dima și Luca - nume amintite și la Coloseni 4:10,14. Isus, numit Iust, este pomenit la Coloseni 4, deși aici - nu se știe din ce cauză - numele său este omis.

Marcu a fost cel care a redactat evanghelia a doua, dovedindu-se un slujitor credincios al Domnului, după scadențele de la început (2Timotei 4:11, cf. Fapte 13:13;Fapte 15:36-39).

Aristarh, credincios din Tesalonic, l-a însoțit pe Pavel în mai multe călătorii, inclusiv cea la Roma. La Coloseni 4:10, Pavel l-a numit: „deținut împreună cu mine”.

Dima este cel care ulterior l-a părăsit pe Pavel, din dragoste pentru lumea de acum (2Timotei 4:10).

Luca, preaiubitul medic, s-a dovedit un însoțitor de nădejde al lui Pavel și ajutor până la sfârșit (2Timotei 4:11).

Scrisoarea se încheie cu binecunoscuta benedicție a lui Pavel, în care el urează: harul Domnului nostru Isus Cristos să fie cu duhul lui Filimon. Viața nu ne poate oferi binecuvântări mai mari decât harul Domnului - favoarea nemeritată de noi pe care o revarsă Mântuitorul peste noi, în trăirea de zi cu zi, clipă de clipă, a umblării noastre pe acest pământ. A umbla conștienți de Persoana și lucrarea Sa în viața noastră, bucurându-ne de ele clipă de clipă, este tot ce-și poate dori inima noastră.

Și astfel Pavel pune jos pana, dându-i scrisoarea lui Tihic, pentru ca acesta să i-o transmită lui Filimon. Poate că acesta nu și-a dat seama de efectul extraordinar de mare pe care îl va avea mesajul acestei epistole asupra comportării creștinilor din veacurile viitoare. Scrisoarea către Filimon este un exemplu clasic de iubire și curtoazie, cu aceeași valabilitate ca în ziua în care a fost compusă. Amin.

clickbible.org